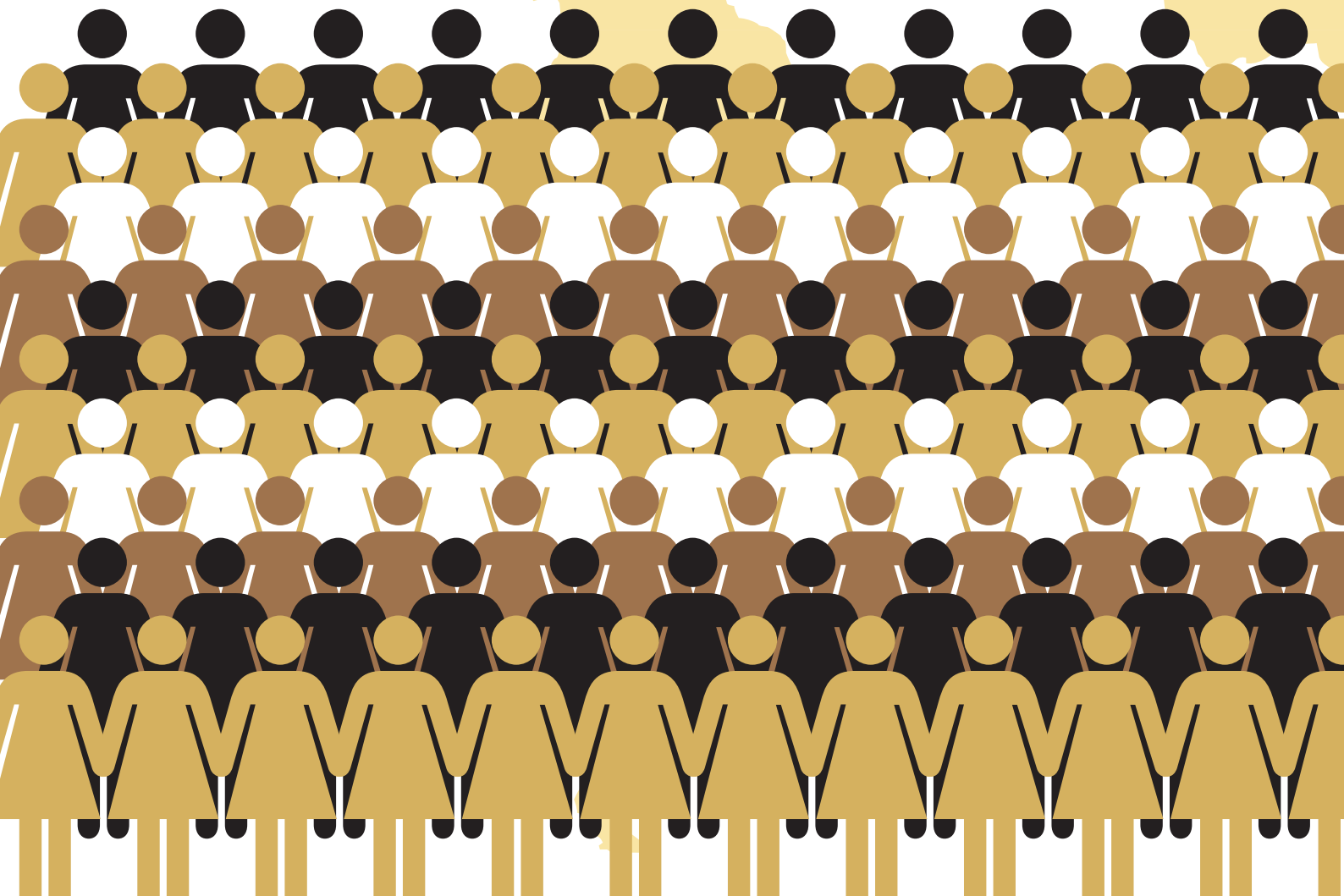

DONES EN MOVIMENT

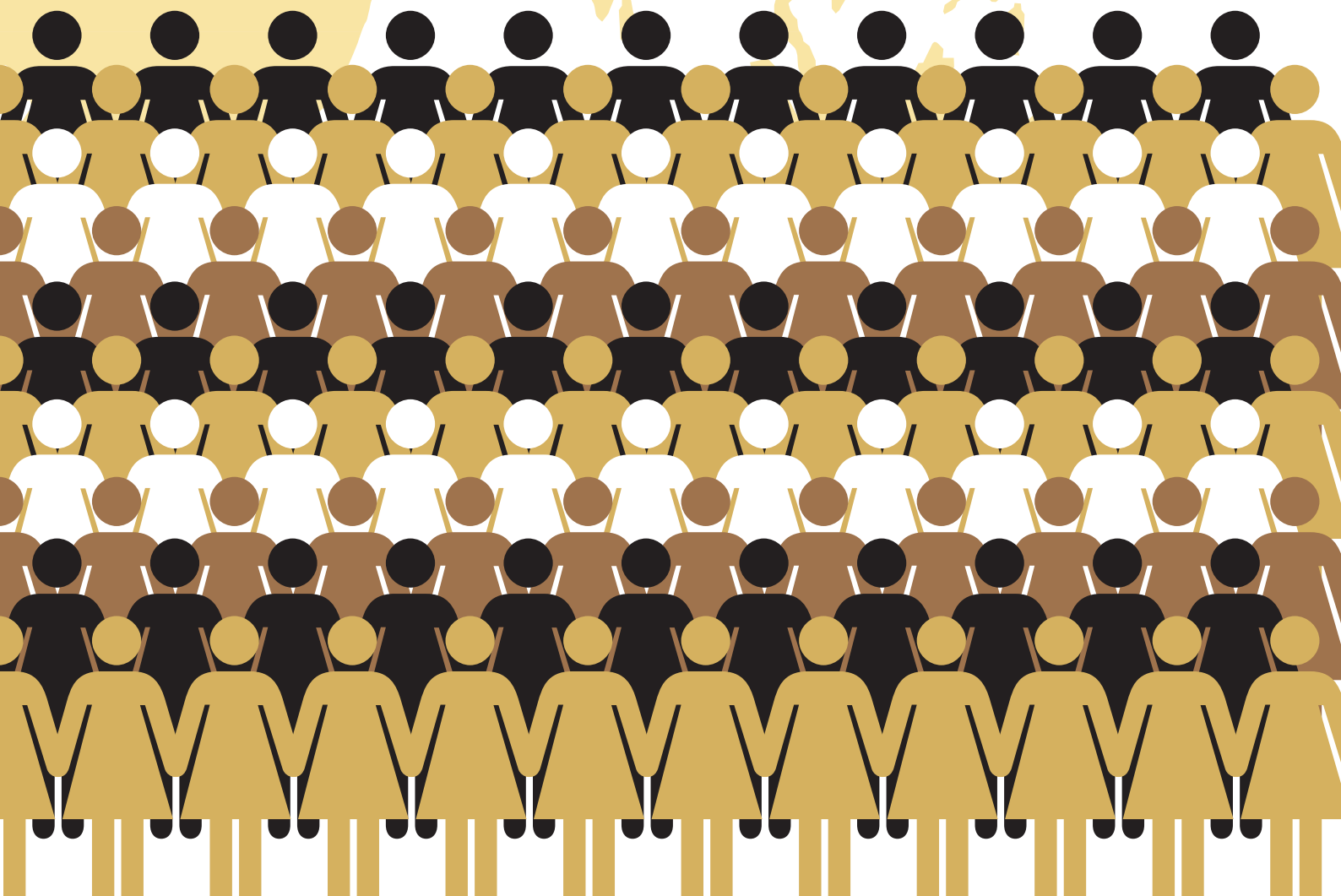
Joves i grans, casades, fadrines, divorciades, viudes... Noranta-cinc milions de dones han deixat les seves llars a Àsia, l'Amèrica Llatina, el Carib i Àfrica, per dirigir-se a Europa, l'Amèrica del Nord, els estats del Golf Pèrsic i els països asiàtics emergents, en cerca de feina i d'una vida millor; això no obstant, massa vegades, els seus drets no són respectats.

12

MUJERES EN MOVIMIENTO

Jóvenes y mayores, casadas, solteras, divorciadas, viudas... Noventa y cinco millones de mujeres han dejado sus hogares en Asia, América Latina, el Caribe y África, para dirigirse a Europa, América del Norte, los Estados del Golfo Pérsico y los países asiáticos emergentes, en busca de trabajo y de una vida mejor; sin embargo, en demasiadas ocasiones, sus derechos no están siendo respetados.

Rif Spahni / CONTRA / Tindouf

Avui en dia, les dones representen prop de la meitat dels migrants internacionals en el món. Són empleades domèstiques, jornaleres agrícoles, obreres, cambres, mestres, metges, infermeres, treballadores sexuals... I cada vegada viatgen menys com a acompanyants o per reunir-se amb les seves parelles i més per compte propi, cercant millors expectatives laborals i de futur.

Tot i que per regla general la migració permet a moltes dones accedir a un món més igualitari, on hi ha més llibertat i més oportunitats, l'acció de migrar també té un costat obscur: l'esclavitud que pateixen les víctimes del tràfic de blanques, l'explotació laboral, la separació dels fills i éssers estimats, la discriminació, la vulneració dels drets o la migració forçada.

Patricia Cortés, consultora del Centro Latinoamericano y Caribeño de Demografía (CELADE), ens adverteix a la seva publicació *Mujeres migrantes de América Latina y el Caribe: derechos humanos, mitos y duras realidades*, que a pesar que la gran majoria de dones llatinoamericanes pren la decisió de manera autònoma, n'hi ha un nombre significatiu que creua les fronteres a causa de conflictes armats, condicions de pobresa, degradació ambiental o desastres naturals.

Per la seva doble condició de dones i de migrants, milions de dones migrants són particularment vulnerables. Especialment si no tenen oportunitats adequades per migrar sense risc i en condicions legals, ja que s'han d'enfrontar a seriosos perills i queden desposseïdes dels seus drets. Les polítiques d'immigració restrictives, que apliquen els països desenvolupats, augmenten la desesperació de centenars de milers de dones i nines, que confien en tractants que les enganen amb falses ocupacions. El tràfic d'éssers humans és el tercer negoci il·lícit més lucratiu, després del tràfic de drogues i el contraban d'ar-

Hoy en día, las mujeres representan cerca de la mitad de los migrantes internacionales en el mundo. Son empleadas domésticas, jornaleras agrícolas, obreras, camareras, maestras, médicos, enfermeras, trabajadoras sexuales... Y cada vez viajan menos como acompañantes o para reunirse con sus parejas, y más por cuenta propia, buscando mejores expectativas laborales y de futuro.

Aunque por norma general, la migración permite a muchas mujeres acceder a un mundo más igualitario, donde existe mayor libertad y más oportunidades; la acción de migrar también tiene un lado sombrío: la esclavitud que padecen las víctimas de la trata, la explotación laboral, la separación de los hijos y seres queridos, la discriminación, la vulneración de sus derechos o la migración forzada.

Patricia Cortés, consultora del Centro Latinoamericano y Caribeño de Demografía (CELADE), nos advierte en su publicación *Mujeres migrantes de América Latina y el Caribe: derechos humanos, mitos y duras realidades*, que pese a que la gran mayoría de mujeres latinoamericanas toma su decisión de manera autónoma, existe un significativo número de ellas que cruza las fronteras a causa de conflictos armados, condiciones de pobreza, deterioro ambiental o desastres naturales.

Por su doble condición de mujeres y de migrantes, millones de mujeres migrantes son particularmente vulnerables. Especialmente si carecen de oportunidades adecuadas para migrar sin riesgo y en condiciones legales, habiendo de enfrentarse a serios peligros y quedando despojadas de sus derechos. Las políticas de inmigración restrictivas, que aplican los países desarrollados, aumentan la desesperación de cientos de miles de mujeres y niñas, que confían en tratantes que las engañan con falsos empleos. La trata de seres humanos es el tercer negocio ilícito más lucrativo, después del tráfico de drogas y

© IOM / Indonesia

mes. Amb la diferència que, en aquest negoci, les víctimes són explotades reiteradament i estan exposades a malalties com el VIH/SIDA.

Un dels principals requeriments que es fan a l'informe *Estado de la población mundial 2006*, publicat pel Fons de Població de les Nacions Unides (UNFPA), dedicat a les dones i la migració internacional, és que cal reforçar la cooperació multilateral i aplicar polítiques i mesures per protegir les dones migrants contra l'explotació i els abusos; perquè aquestes dones són, abans de tot, éssers humans dotats de drets humans. Tot i que aquesta petició pugui semblar peregrina als 10 països del món que reben major nombre d'immigrants i que no han firmat o ratificat la Convenció internacional sobre la protecció de tots els drets de tots els treballadors migratoris i de les seves famílies.

L'informe esmentat, dedicat a les dones migrants, examina els principals problemes als quals s'enfronten: inserció al mercat laboral, salut sexual i reproductiva, tràfic de persones, violacions greus de drets humans, migració forçada i remeses. I es reclama per a elles atenció amb caràcter preferent.

Durant els últims anys, Amnistia Internacional, Human Rights Watch i altres organitzacions humanitàries van denunciant el creixent maltractament i les dures condicions laborals a què estan sotmeses moltes

el contrabando de armas. Con la diferencia de que, en este negocio, las víctimas son explotadas reiteradamente y están expuestas a enfermedades como el VIH/SIDA.

Uno de los principales requerimientos que se hacen en el informe Estado de la población mundial 2006, publicado por el Fondo de Población de las Naciones Unidas (UNFPA), dedicado a las mujeres y la migración internacional, es que hay que reforzar la cooperación multilateral y aplicar políticas y medidas para proteger a las mujeres migrantes contra la explotación y los abusos; porque estas mujeres son, ante todo, seres humanos dotados de derechos humanos. Aunque esta petición pueda resultar peregrina en los 10 países del mundo que reciben mayor número de inmigrantes y que no han firmado o ratificado la Convención internacional sobre la protección de los derechos de todos los trabajadores migratorios y de sus familiares.

El citado informe, dedicado a las mujeres migrantes, examina los principales problemas a que se enfrentan, como son: inserción en el mercado laboral, salud sexual y reproductiva, trata de personas, violaciones graves de derechos humanos, migración forzada y remesas. Y se reclama para ellas atención con carácter preferente.

En los últimos años, Amnistia Internacional, Human Rights Watch y otras organizaciones humanitarias, vienen denunciando el creciente maltrato y las duras condiciones labo-

Si volem maximitzar els beneficis de la migració i minimitzar els riscos és primordial atendre les necessitats de les dones migrants

Si queremos maximizar los beneficios de la migración y minimizar los riesgos es primordial atender las necesidades de las mujeres migrantes

Antonio Jesús Pérez / foto cedida por SOS Racismo

dones; particularment als estats del Golf Pèrsic, on moltes treballadores domèstiques estrangeres són extorsionades per les agències que els cercaren una feina o, directament, pels seus empleadors.

Segons l'Organització Internacional del Treball (OIT), la major part de la població femenina migrant s'ocupa al sector del treball domèstic. Tot i que també és significativa la proporció d'infermeres i professionals de la sanitat que es traslladen des del món en desenvolupament cap als països industrialitzats. Aquest flux incessant deixa sense recursos humans els serveis de salut de molts països empobrits, assolats pel VIH/SIDA, el paludisme i altres malalties.

Com que la major part de la demanda de dones migrants als països rics està relacionada amb treballs poc qualificats i poc remunerats, un nombre relatiu de dones opta per dedicar-se a la prostitució, perquè creuen que així podran acumular més diners i més ràpidament.

Això no obstant, fins i tot per sobre d'aquestes circumstàncies, no totes les dones migrants són víctimes. Tal com constata Patricia Cortés, estudiosa de la migració femenina a l'Amèrica Llatina i el Carib, una bona part aconsegueix complir de sobre els seus propòsits; en particular, les dones joves fadrines i amb formació professional.

Es va començant a conèixer el fenomen de la migració femenina, però encara no es valora suficientment la contribució de les dones migrants en la millora de la qualitat de vida dels països de destinació: ajuden a subsidiar els sistemes de pensions o treballen en sectors que no atreuen la població resident i pitjor remunerats, i als d'origen, principalment a través de les remeses econòmiques i socials.

rales a que están sometidas muchas mujeres; particularmente en los Estados del Golfo Pérsico, donde muchas trabajadoras domésticas extranjeras son extorsionadas por las agencias que les buscaron empleo o, directamente, por sus empleadores.

Según la Organización Internacional del Trabajo (OIT), la mayor parte de la población femenina migrante está ocupada en el sector del trabajo doméstico. Aunque también es significativa la proporción de enfermeras y profesionales de la sanidad que se trasladan desde el mundo en desarrollo hacia los países industrializados. Este flujo incesante deja sin recursos humanos a los servicios de salud de muchos países empobrecidos, assolados por el VIH/SIDA, el paludismo y otras enfermedades.

Como la mayor parte de la demanda de mujeres migrantes en los países ricos está relacionada con trabajos poco calificados y poco remunerados, un número relativo de mujeres opta por dedicarse a la prostitución, porque creen que así podrán acumular más dinero y más rápidamente.

Sin embargo, incluso por encima de estas circunstancias, no todas las mujeres migrantes son víctimas. Tal como constata Patricia Cortés, estudiosa de la migración femenina en América Latina y el Caribe, una buena parte logra cumplir con creces sus propósitos; en particular, las mujeres jóvenes solteras y con formación profesional.

Se está empezando a conocer el fenómeno de la migración femenina, pero todavía no se valora suficientemente la contribución de las mujeres migrantes en la mejora de la calidad de vida de los países de destino: ayudando a subsidiar los sistemas de pensiones o trabajando en sectores que no atraen a la población residente y peor remunerados, y en los de origen, principalmente a través de las remesas económicas y sociales.

IOM / © Héctor Mauricio Moreno / Colombia

Es calcula que el 2005 les remeses representaren 172.000 milions d'euros (sense comptabilitzar els diners transferit a través de canals informals). Les dones migrants solen enviar una proporció més elevada dels seus ingressos que els homes, dirigits a alimentar, vestir, educar i pagar serveis de salut dels fills i familiars que deixaren enrere. A l'informe de l'UNFPA s'estima que les dones bengalís, treballadores a l'Orient Mitjà, enviaren a les seves comunitats d'origen una mitjana del 72% del seu salari, el 52% del qual destinat a les necessitats quotidianes, a assistència mèdica i a educació.

Les remeses de les migrants acreixen el poder de decisió d'aquestes dones, però no produeixen cap canvi en el seu paper tradicional. Quan la dona emigra, l'home no assumeix la cura dels fills i de la llar, sinó que aquestes funcions passen normalment a una altra dona de la família.

Se calcula que en 2005 las remesas representaron 172.000 millones de euros (sin contabilizar el dinero transferido a través de canales informales). Las mujeres migrantes suelen enviar una proporción mayor de sus ingresos que los hombres, dirigidos a alimentar, vestir, educar y costear servicios de salud de los hijos y familiares que dejaron atrás. En el informe del UNFPA se estima que las mujeres bengalíes, trabajadoras en Oriente Medio, enviaron a sus comunidades de origen una media del 72% de su salario, estando el 52% destinado a las necesidades cotidianas, a cuidados médicos y a educación.

Las remesas de las migrantes acrecientan el poder de decisión de estas mujeres, pero no producen ningún cambio en su papel tradicional. Cuando la mujer emigra, el hombre no asume el cuidado de los hijos y del hogar, sino que estas funciones pasan normalmente a otra mujer de la familia.

Gairebé no hi ha estudis sobre les oportunitats, contribucions, riscos i experiències de les dones migrants

Apenas existen estudios sobre las oportunidades, contribuciones, riesgos y experiencias de las mujeres migrantes

Si analitzem els actuals corrents de la migració femenina advertim que Àsia, l'Amèrica Llatina i Àfrica són les regions emissores de migrants, mentre que l'Amèrica del Nord, Europa Occidental, la regió del Golf Pèrsic, Austràlia, el Japó i els països emergents del Sud-est Asiàtic, són receptors de migrants.

Si analizamos las actuales corrientes de la migración femenina advertimos cómo Asia, América Latina y África son las regiones emisoras de migrantes, mientras que Norteamérica, Europa Occidental, la región del Golfo Pérsico, Australia, Japón y los países emergentes del Sudeste Asiático, son receptores de migrantes.

Francisco Carrasco / foto cedida por SOS Racismo

Foto cedida por SOS Racismo

Dirección General de Cooperación / Carmen Ortega

© OIT / M. Crozet / Rusia

Latinoamèrica, tradicionalment destinatària d'importants fluxos migratoris és, actualment, el bressol del 13% dels migrants internacionals, la meitat dels quals són dones. La migració femenina llatinoamericana es dirigeix principalment cap als països fronterers més desenvolupats, els Estats Units, Espanya i el Japó, mentre que a Àsia i Àfrica els corrents migratoris es produeixen principalment a l'interior d'aquests continents.

Els llaços que teixeixen els col·lectius de migrants impulsen un creixent nombre de compatriotes a emprendre una nova vida més enllà de les seves fronteres, però l'oferta de candidats a l'emigració sobrepasa, amb escreix, el nombre que els països d'acollida volen admetre, a pesar de la necessitat que en tenen a causa de l'envelliment de la seva població (principalment a Europa i al Japó).

Perquè la migració sigui un factor de desenvolupament, de reducció de la pobresa i de progressos en la protecció dels drets humans, és essencial establir polítiques d'integració, protegir els drets dels migrants i augmentar la cooperació entre països d'origen i de destinació.

Tal com ha manifestat recentment Thoraya Ahmed Obaid, directora executiva de l'UNFPA: "Si s'adopten mesures de protecció laboral i dels drets humans i es formulen polítiques racionals d'immigració, podrà assegurar-se que la migració de les dones sigui, en veritat, un trànsit cap a l'esperança, com ho suggereix el títol de l'informe *El Estado de la Población Mundial 2006*".

Latinoamérica, tradicionalmente destinataria de importantes flujos migratorios es, actualmente, la cuna del 13% de los migrantes internacionales, de los cuales la mitad son mujeres. La migración femenina latinoamericana se dirige principalmente hacia países fronterizos más desarrollados, Estados Unidos, España y Japón, mientras que en Asia y África, las corrientes migratorias se producen principalmente en el interior de esos continentes.

Los lazos que tejen los colectivos de migrantes impulsan a un creciente número de compatriotas a emprender una nueva vida más allá de sus fronteras, pero la oferta de candidatos a la emigración sobrepasa, en mucho, el número que los países de acogida desean admitir, pese a la necesidad que tienen de ellos debido al envejecimiento de su población (principalmente en Europa y Japón).

Para que la migración sea factor de desarrollo, de reducción de la pobreza y de progresos en la protección de los derechos humanos, es esencial establecer políticas de integración, proteger los derechos de los migrantes y aumentar la cooperación entre países de origen y de destino.

*Tal como ha manifestado recientemente Thoraya Ahmed Obaid, directora ejecutiva del UNFPA, "Si se adoptan medidas de protección laboral y de los derechos humanos y se formulan políticas racionales de inmigración, podrá asegurarse que la migración de las mujeres sea, en verdad, un tránsito hacia la esperanza, como lo sugiere el título del informe *El Estado de la Población Mundial 2006*".*

IOM / © Héctor Mauricio Moreno / Colombia

Dones migrants a les Illes Balears

L'any 2006, la gran majoria de dones migrants empadronades a les Illes Balears provenia de l'Amèrica Llatina, 36.901 dones, una xifra sensiblement més elevada que la dels seus compatriotes masculins. A continuació, les dones de l'Europa dels 25, amb prop de 30.000 dones, superaven també els homes de la mateixa procedència. Les dones magribines, entorn de les 6.800, representaven més o menys la meitat dels migrants masculins del Magrib; i les 1.856 dones de l'Àfrica subsahariana eren lleugerament menys de la meitat que els seus compatriotes masculins.

El 2007, un 38% de les dones estrangeres inscrites a la Seguretat Social procedeixen de la Unió Europea, mentre que un 61,8% són de països extracomunitaris. Les dones treballadores estrangeres representen un 16,3% sobre el total de dones ocupades a les Illes Balears. El 62,8% del total de contractes registrats de dones estrangeres corresponen al sector de personal de neteja i d'empleades de la llar (33,4%); cambres i cuineres (24%), i dependents de comerç (5,4%).

(Font: Institut Balear d'Estadística)

Mujeres migrantes en las Illes Balears

En el año 2006, el mayor número de mujeres migrantes empadronadas en las Illes Balears provenía de América Latina, 36.901 mujeres, una cifra sensiblemente mayor que la de sus compatriotas masculinos. Les següen las mujeres de la Europa de los 25, con cerca de 30.000 mujeres, superando también a los hombres de su misma procedencia. Las mujeres magrebíes, en torno a las 6.800, suponían más o menos la mitad de los migrantes masculinos del Magreb; y las 1.856 mujeres de África subsahariana, eran algo menos de la mitad que sus compatriotas varones.

En 2007, un 38% de las mujeres extranjeras inscritas en la Seguridad Social, proceden de la Unión Europea, mientras que un 61,8% son de países extracomunitarios. Las mujeres trabajadoras extranjeras representan un 16,3% sobre el total de mujeres ocupadas en las Illes Balears. El 62,8% del total de contratos registrados de mujeres extranjeras corresponden al sector de personal de limpieza y de empleadas del hogar (33,4%); camareras y cocineras (24%), y dependientas de comercio (5,4%).

(Fuente: Institut Balear d'Estadística)